

Úvod

Lampedusa, vstupná brána do bolestivých rán sveta

Vo štvrtok 7. marca 2013 ráno sa v synodálnej aule vo Vatikáne buenosaireský arcibiskup Jorge Mario Bergoglio prvý a jediný raz prihovoral spolubratom kardinálom počas generálnych kongregácií, ktoré predchádzajú konkláve. Každý kardinál mal k dispozícii päť minút. Jemu stačilo tri a pol minúty. Podľa neho budúci pápež by mal byť „mužom, ktorý by prostredníctvom kontemplácie Ježiša Krista a adorácie Ježiša Krista pomohol cirkvi vychádzať zo seba na existenciálne periférie – na periférie tajomstva hriechu, bolesti, nespravodlivosti, náboženskej nevedomosti a nezáujmu, na periférie myslenia, na periférie každej biedy“.

O šesť dní sa tento argentínsky kardinál po prvý raz objavil na balkóne Baziliky svätého Petra ako pápež František. Od tej chvíle vzťah medzi centrom a perifériami rázne vstúpil do magistéria prvého rímskeho biskupa, ktorý sa narodil a žil v jednom z veľkomiest južnej časti zemegule. Podľa štúdie Gianniho Valenteho uverejnenej v časopise *Limes* sa inšpiroval argentínskou filozofkou peronistkou Ameliou Podettiovou, odborníčkou na Hegela. Filozofka tvrdila, že Európa sa po plavbe okolo sveta, ktorú uskutočnil portugalský

moreplavec Fernão Magalhães, začala na seba pozerat inak. Veď pozerat sa na svet z Madridu nebolo to isté, ako pozerat sa naň z Ohňovej zeme. Magalhães mal širšiu perspektívu a mohol vidieť veci, ktoré museli zostať ukryté pre každého, kto na všetko hľadel z centra kráľovstva.

Tieto jednoduché úvahy priniesla profesorka filozofie známa v Buenos Aires v čase, keď bol Jorge Mario kňazom a provinciálom Spoločnosti Ježišovej. Tie má teraz pápež František na zreteli, keď hovorí o perifériách. „Skutočnosť sa lepšie vidí z periférie než z centra,“ vysvetlil František v rozhovore pre farské noviny vo Villa la Càrcova, v slume buenosaireskej periférie. „Zvyčajne sa pohybuje v prostredí, ktoré máme nejakým spôsobom pod kontrolou. To je centrum. O koľko dokážeme z neho vyjsť a vzdialiť sa, o toľko viac vecí objavíme.“

Výber ciest, ktoré pápež František uskutoční, nie je teda správne hľadať v geopolitických dôvodoch. Kľúč k pochopeniu je oveľa jednoduchší. Hoci František nerád cestuje, ako sám priznáva v rozhovore, ktorý otvára túto knižku, pokračuje v šľapajach svojich veľkých predchodcov, zvláštnym spôsobom zdôrazňujúc pozornosť, ktorú so záľubou venuje okrajovým oblastiam a hraničným situáciám. Uprednostňuje menšie krajiny, krajiny, ktoré majú ťažkosti, v ktorých môže svojou prítomnosťou povzbudiť do dialógu, podporiť úsilie o pokoj, zmierenie, o otvorenie nových ciest.

Toto všetko nemá nič spoločné s ideologickými postojmi alebo s nepriateľskými nárokmi či nárokmi tretieho sveta, ako tvrdia niektorí jeho kritici. Nemá to však nič spoločné ani s tými, čo si, naopak, Františkov odkaz vysvetľujú ako ošúchané frázy alebo jednoduché heslá.

Rozhodnutie zahrnúť do každej pápežskej cesty stretnutia s uväznenými a návštevy najchudobnejších štvrtí nie je marketingovým ťahom, ale vyplýva z nevyhnutnosti evanjelia „dotknúť sa Kristovho tela“ v zranenom ľudstve. František svojím osobným svedectvom ukazuje kresťanom, že je nevyhnutné vyjsť na geografické a existenciálne periferie, nech už sa nachádzajú v zabudnutých oblastiach Strednej Afriky, alebo v človekovi v susednom byte, ktorý je sám a má ťažkosti. Treba sa nechať evanjelizovať a dať sa zraniť skutočnosťou, keď na ňu budeme hľadieť z inej perspektívy. Aby sme plakali s tým, kto plače, a radovali sa s tými, ktorí sa radujú, ukazujúc milosrdnú tvár Boha a jeho nežnosť.

Preto sa pápež na Filipínach, hoci pri prilete čelil menšiemu tajfúnu, odobral do mesta Tacloban na ostrove Leyte, aby objal tých, čo prežili supertajfún Haiyan (na Filipínach nazývaný Yolanda). Preto v Európe nenavštevuje veľké krajiny, ale krajiny sužované nepokojmi, ako je Albánsko s moslimskou väčšinou, utýrané komunizmom, alebo mestá ako Sarajevo v Bosne a Hercegovine, ktoré je symbolom vojny. Cestou na Svetové dni mládeže do Brazílie, ktorá bola v programe, čo mu zanechal jeho predchodca, počas svojej prvej cesty do Latinskej Ameriky sa rozhodol navštíviť Ekvádor, Bolíviu a Paraguaj, periferie Južnej Ameriky. Keď v nasledujúcom roku prišiel do Mexika, neodmietol navštíviť najjužnejší mexický štát Chiapas, aby sa tam stretol s domorodými obyvateľmi. Cestu ukončil v pohraničnom meste Ciudad Juárez, pričom potichu hľadel na hranicu, ktorú sa toľkí obyvatelia Južnej Ameriky pokúšajú prekročiť, keď zúfalo hľadajú lepšiu budúcnosť.

Táto kniha sa snaží priblížiť medzinárodné cesty pápeža Františka, počnúc cestou do Brazílie v júli 2013 a končiac

cestou do Portugalska v máji 2017. Uzatvára ju rozprávanie o zákulisí pápežských letov. Kniha nechce byť geopolitickou analýzou a jej zámerom nie je ani ponúknuť prvú bilanciu putujúceho pontifikátu. V čase, keď sa množia rôzne komentáre, je jej autor presvedčený, že hlavnou úlohou reportéra je pokúsiť sa priblížiť skutočnosť, ktorej je svedkom. Úlohou čitateľa týchto stránok je, aby posúdil, či sa to aspoň čiastočne podarilo.

Kniha o medzinárodných cestách pápeža Františka by však nebola úplná, keby sa nezačala prvou cestou rímskeho biskupa mimo jeho diecézy. Ide o prekvapivú cestu na hranice Talianska, na ostrov uprostred Stredozemného mora, ktorého hlbiny sa zmenili na hrob pre tisíce detí, žien a mužov utekajúcich pred vojnou a chudobou. Návšteva ostrova Lampedusa, ktorú František stanovil na 8. júla 2013, nebola naplánovaná spoza stola. Pápež začal o nej uvažovať v polovici júna po správach o enteji potopenej lodi. Zrodila sa z bolesti a zo súcitu k úmrtiam. Pápež si neprial prítomnosť talianskych politikov či štátnikov ani sicílskych biskupov. Francescovi Montenegrovi, arcibiskupovi Agrigenta, potvrdil, že cesta sa uskutoční na pozvanie dona Stefana Nastasiho, ktorý je na ostrove farárom.

Na Lampeduse sa počas krátkych štyroch hodín, ktoré strávil medzi prístavnou hrádzou a farnosťou, rozprával s utečencami a naliehavo prosil Boha o odpustenie za tento „masaker nevinných“, dvadsaťpäťtisíc mŕtvych v priebehu dvadsiatich rokov. Cez omšu, ktorú slávil na oltári urobenom z vraku lode, s pastorálnym dreveným krížom z člna utečencov, všetkých vyzval, aby sa zobudili z „globalizácie ľahostajnosti“, z mydlových bublín, v kto-

rých žije ten, kto „si urobil pohodlie, kto sa uzatvoril vo svojom blahobyte, kto si uspal srdce“. Apeloval na tých, „ktorí svojimi rozhodnutiami na svetovej úrovni vytvorili situácie vedúce k týmto tragédiám“. Nabádal „na odvalu prijať ľudí hľadajúcich lepší život“. Opísal pochybenia, ktoré „sú okovami smrti a vedú k preliatiu bratovej krvi“. Pripomenul, že múry egoizmu postavila „spoločnosť, ktorá zabudla plakať, spolieť bolesť“. A opýtal sa: „Kto dnes vo svete plakal nad týmito bratmi?“

Lampedusa, vstupná brána do bolestivých rán sveta. Lampedusa bola len začiatkom a tohto starého biskupa Ríma pochádzajúceho „z konca sveta“ priviedla, aby kráčať po mnohých ďalších perifériách. Aby objímal a nechal sa objasť, aby utešoval a nechal sa utešiť, aby plakal a osušil slzy. Aby do pozornosti sveta priviedol miesta ako Bangui, hlavné mesto Stredoafrickej republiky. Toto mesto sa stalo centrom kresťanstva, keď pápež s týždňovým predstihom oproti Rímu slávil otvorenie Svätej brány mimoriadneho Jubilejného roka milosrdenstva.